

ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ, НАКОПИЧЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Досліджено механізм формування й реалізації інвестиційного потенціалу підприємств. Визначено причини виникнення інвестиційного потенціалу та фактори, що впливають на цей процес. Вказано особливості накопичення та реалізації інвестиційного потенціалу в різних економічних системах.

The mechanism of forming and realization of the investment potential was probed. The reasons of occurrence of investment potential and factors which influence this process have been defined. The features of accumulation and realization of investment potential are indicated in the different economic systems.

Ключові слова: інвестиційний потенціал, підприємство, формування, накопичення, реалізація, позитивні та негативні фактори.

1. Вступ. Несприятлива зміна умов господарювання протягом 2008-2009 рр. поставила під сумнів ефективність механізмів екстенсивного розвитку світової економіки. У найближчій перспективі діяльність підприємств відбуватиметься в режимі помірному росту ринку та дефіциту інвестиційних ресурсів. Тому підвищеної актуальності набуває питання освоєння інтенсивних шляхів розвитку, зокрема ефективною реалізації інвестиційного потенціалу.

Проблемі інвестування та інвестиційного потенціалу присвячено фундаментальні роботи таких видатних українських та зарубіжних науковців, як Шарп У.Ф., Дамодаран А., Бланк І.А., Пересада А. А. та інших [1-5]. Хоча дана тематика достатньо детально опрацьована, поза увагою залишається питання утворення, накопичення та трансформації інвестиційного потенціалу.

II. Мета. Метою даної роботи є дослідження механізму формування, накопичення та реалізації інвестиційного потенціалу підприємства.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити причини та механізм формування інвестиційного потенціалу суб'єктів господарювання;
- визначити фактори, що впливають на процес формування інвестиційного потенціалу;
- проаналізувати наслідки накопичення інвестиційного потенціалу господарюючих суб'єктів;
- дослідити механізм реалізації інвестиційного потенціалу.

III. Результати. Як відомо, основною метою підприємств у середньостроковій перспективі є отримання якомога більшого прибутку, а у довгостроковій – максимізація своєї ринкової вартості. Одним з основних важелів для досягнення цього є інвестування.

Інвестиційний процес являє собою взаємопов'язані фази формування, розподілу та споживання інвестиційних ресурсів з метою отримання додаткового доходу чи соціального ефекту. Безперервність інвестиційного процесу є базовою умовою для забезпечення розширеного відтворення.

Необхідність у здійсненні інвестицій виникає, коли об'єкт інвестування має набір інвестиційних можливостей, реалізація яких дозволить вирішити поставлені стратегічні завдання. Для будь-якої організації існує потенційний набір інвестиційних можливостей, які збігаються за своєю суттю з виробленими цілями і стратегією компанії [4, с. 73].

Інвестиційний потенціал представляє собою здатність підприємства реалізувати сукупність інвестиційних можливостей щодо генерування додаткових потоків капіталу завдяки мобілізації наявних ресурсів з метою підвищення вартості об'єкту інвестування.

Формування інвестиційного потенціалу полягає у створенні додаткових інвестиційних можливостей, що можуть бути реалізовані підприємством шляхом мобілізації внутрішніх або залучення зовнішніх ресурсів.

В ідеальних економічних умовах інвестиційні можливості мають реалізовуватись миттєво. Під ідеальними економічними умовами у даному випадку ми розуміємо наявність у господарюючого суб'єкту необмежених інвестиційних ресурсів, персоналу відповідної кваліфікації та сприятливого зовнішнього середовища. У таких умовах зростання вартості компанії відбувається планомірно відповідно до цілеспрямованих дій керівництва, а

накопичення інвестиційних можливостей у вигляді інвестиційного потенціалу є скоріше неприродним явищем.

У реальних економічних умовах інвестиційні можливості мають властивість накопичуватись, поступово утворюючи інвестиційний потенціал. Формування інвестиційного потенціалу відбувається під впливом двох груп факторів – позитивних та негативних.

Таблиця 1

Структура факторів, що впливають на формування інвестиційного потенціалу підприємства

	Позитивні	Негативні
Внутрішні	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кваліфікований менеджмент 2. Високий рівень рентабельності продаж 3. Продукт, що виробляється, перевершує існуючі аналоги 4. Діяльність компанії є прозорою та відповідає стандартам розвинених країн 5. Технологія, що використовується, відповідає найкращим світовим зразкам. 6. Високий рівень оборотності капіталу	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недостатня кваліфікація персоналу 2. Технологія, що використовується, поступається існуючим аналогом. 3. Незадовільна маркетингова політика 4. Дефіцит оборотних коштів
Зовнішні	<ol style="list-style-type: none"> 1. Держава сприяє залученню інвестицій. 2. Темпи росту ринку високі, а рівень конкуренції прийнятний.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Державна політика не сприяє залученню інвестицій 2. Темпи росту ринку низькі, спостерігається жорстка конкуренція.

Позитивні (сприятливі) фактори – ті, що роблять можливим збільшення капіталізації компанії у результаті інвестування. Це, наприклад, висока рентабельність продаж, добрий стан виробничих фондів, достатня кваліфікація персоналу, державне сприяння інвестиціям тощо.

Негативні фактори – ті, що унеможливають миттєву реалізацію інвестиційного потенціалу та досягнення бажаного результату. Це, наприклад, брак фінансових та управлінських ресурсів на підприємстві, несприятлива кон'юнктура ринку, недосконала законодавча база та державна політика.

Зрозуміло, що у реальних економічних умовах у повній мірі представлені фактори обох груп. Тому формування інвестиційного потенціалу є закономірним явищем. Питання лише в тому, яка з груп переважає. У

відповідності до їх співвідношення потенційні інвестори приймають рішення щодо доцільності інвестування, а підприємство обирає інвестиційну стратегію.

Показником для попередньої оцінки накопиченого інвестиційного потенціалу виступає середня рентабельність інвестицій (PI) в країні чи в галузі. Так, норма рентабельності інвестицій для західноєвропейських країн складає до 20 %. Для економіки України та деяких інших східноєвропейських країн характерна рентабельність інвестицій на рівні від 35-40 %. Ми схильні пояснювати це наявністю надлишкового інвестиційного потенціалу, який утворюється внаслідок відтермінування інвестицій у часі.

Розглянемо можливі варіанти формування інвестиційного потенціалу.

1. Домінуючими є внутрішні негативні фактори, а зовнішні фактори є сприятливими. У такому випадку реалізація інвестиційний потенціалу можлива шляхом оптимізації діяльності підприємства незалежно від зовнішнього середовища. Така ситуація притаманна для економік країн ЄС, де існує сприятливий інвестиційний клімат. При цьому інвестиційний потенціал помірний (PI – до 20%), інвестиційні можливості можуть бути реалізовані досить швидко, зважаючи на розвиненість ринку капіталу.

2. Домінують зовнішні негативні фактори, а внутрішні є сприятливими. Тоді реалізація інвестиційного потенціалу полягає у покращенні інвестиційного клімату. Причому лише стратегічний інвестор може впливати на зовнішні чинники. Тому інвестиції загалом мають ризикований характер. Інвестиційний потенціал може досягти значного розміру, якщо несприятливі зовнішні фактори зберігатимуться протягом тривалого періоду (PI – до 60%). Очевидні переваги мають інвестори, що пристосовані до таких умов господарювання та мають режим найбільшого сприяння від державних органів.

3. Негативні внутрішні фактори співпадають із несприятливими зовнішніми. Інвестиційний потенціал може досягати великих розмірів (рентабельність інвестицій – до 200%), однак капіталовкладення вкрай ризиковані. Тому, як правило, контрагенти утримуються від інвестування.

Відповідно до джерел формування, інвестиційний потенціал поділяється на внутрішній та зовнішній. Зовнішній реалізується під впливом розвитку ринку безвідносно до дій менеджменту компанії – на ринку, що зростає, вартість підприємств може збільшуватись під впливом зовнішньої кон'юнктури (підвищеного попиту, зайвої грошової маси, спекулятивних інвестицій).

Внутрішній ІІ реалізується у процесі цілеспрямованої діяльності

менеджменту підприємства щодо реалізації існуючих інвестиційних можливостей. У сучасних умовах зовнішній інвестиційний потенціал має від'ємний характер у середньостроковій перспективі, оскільки прогнози щодо відновлення світової економіки є несприятливими. Тому на перший план виходить саме внутрішній інвестиційний потенціал підприємств.

Отже задачею інвестора є пошук та реалізація інвестиційного потенціалу економічних суб'єктів, тобто спрямування ресурсів туди, де накопичених інвестиційних можливостей більше. І чим раніше можна визначити інвестиційну можливість, тим більшим буде масштаб винагороди [4, с. 73]. Реалізація потенціалу полягає в усуненні в рамках свого кола впливу негативних факторів, які заважають негайному втіленню інвестиційних можливостей, з метою максимізації вартості компанії.

У стаціонарних економічних системах (системах, де діють закони економічного розвитку) процес накопичення та реалізації інвестиційного потенціалу відбувається безперервно шляхом реінвестування прибутку у нові перспективні проекти, галузі чи регіони.. У країнах з ефективно функціонуючими ринковими механізмами накопичення інвестиційного потенціалу триває до певної межі. Далі відбувається процес реалізації інвестиційного потенціалу – тобто надходження інвестицій, їх використання та відповідно підвищення вартості об'єкту інвестування.

У нестаціонарних економіках цей процес має дещо інший вигляд. Відсутність дієвих механізмів залучення інвестицій та подальшої реалізації потенціалу призводить до його надмірного накопичення в масштабах країни. Це може відбуватися через наступні причини:

1. Несприятлива макроекономічна ситуація: гіперінфляція, відсутність належної нормативної бази, високий рівень корупції. Ці фактори ускладнюють чи навіть унеможливають надходження інвестицій, незважаючи на значні інвестиційні можливості. Така ситуація була притаманна для української економіки у 90-ті роки 20-го століття та багато в чому характерна дотепер.

2. Контрагенти не усвідомлюють необхідність залучення інвестицій. Причиною цього може бути низький рівень кваліфікації керівництва, розвинутий тіньовий сектор економіки. Така ситуація спостерігається на багатьох підприємствах державного сектору, де керівництво не має стимулів до реалізації інвестиційних можливостей та не схильне до ризику.

3. Існують перешкоди неекономічного характеру: ембарго, заборона на

інвестування у певний стратегічний сектор економіки.

4. Норма рентабельності інвестицій є неприйнятно малою.

5. Ризик інвестування є занадто високим порівняно з іншими варіантами.

Надмірне накопичення інвестиційного потенціалу спочатку призводить до підвищення можливої доходності інвестицій. Однак згодом накопичення нереалізованих своєчасно інвестиційних можливостей негативно впливає на підприємство. Тобто існує певна межа, за якою інвестиційний потенціал починає зменшуватись, а згодом – прагнути до нуля.

Тому вирішальне значення має вибір часу для інвестування, коли сприятливі зовнішні фактори створюють умови для реалізації накопичених внутрішніх можливостей.

IV. Висновки. Формування інвестиційного потенціалу відбувається за рахунок поступового свідомого чи несвідомого накопичення інвестиційних можливостей, що не можуть бути реалізовані підприємством миттєво. При цьому в економіці взагалі інвестиційних можливостей завжди більше, ніж наявних інвестиційних ресурсів.

На формування інвестиційного потенціалу впливають позитивні та негативні фактори внутрішнього та зовнішнього середовища підприємств. З огляду на викладене вище, інвестиції мають прагнути у сектори, які:

– В меншій мірі підлягають державному регулюванню;

– Мають оптимальне співвідношення ризику та рентабельності інвестицій з точки зору інвестора;

– В меншій мірі залежать від макроекономічних показників (підприємства групи Б);

– Мають достатню кваліфікацію менеджменту для усвідомлення необхідності залучення інвестицій та реалізації інвестиційного потенціалу.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на уточнення властивостей інвестиційного потенціалу, аналіз взаємозалежності величини інвестицій та середньої рентабельності підприємств окремих галузей, визначенні принципів оцінки інвестиційного потенціалу.

Список літератури

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент: Учебный курс. – К., Эльга-Н, Ника-Центр. 2001. – 448 с.

2. Головишина В.П. Показник економічного потенціалу підприємства та його місце в системі оцінок діяльності господарської системи // Вісник Технологічного університету Поділля. Економічні науки. – 2003. – №5, Ч.2, Т.1. – С. 247-251.
3. Дамодаран А. Инвестиционная оценка. Инструменты и техника оценки любых активов / Пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2004. – 1342 с.
4. Інвестування: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / А. А. Пересада, О.О. Смірнова, С. В. Онікієнко, О.О. Ляхова. – К.: КНЕУ, 2001. – 251 с.
5. Шарп Ф., Александер Г., Бейли Д. Инвестиции. Пер. с англ. – М.: Инфра-М, 2001. – 1028 с.